

nas zavzima narodopis, ako ga piše mož tolike veljave, kakor je slavnoznani pisatelj gori navedene knjige gosp. Franc pl. Sasinek, ki je knjižico gotovo nemški spisal zato, da jo tudi Nemci in Magjari beró in slišijo, kako se ubogim Slovakom godí pod Magjarskim regimentom.

Naj našim bralcem iz zanimive knjižice podamo nekoliko vrstic.

V pregovoru toži velečenjeni naš pisatelj, da uradni pisatelji narodopisov na Ogerskem bivajočih narodov ali narodnost nemagjarskih narodov popolnoma zanikujejo, ali pa tako napak sučejo, da laž leži kakor debela megla čez vso narodno statistiko; celó mladež je sèm ter tje že tako popačena, da se celó v šolah vpisavati dá za magjarsko rodbino. Nemški pisatelji ali nočejo poznati Slovačije, ali pa jo popisujejo kot deželo divjakov.

V prvem oddelku popisuje pl. Sasinek stanovališča Slovačkov; potem našteva število slovenskega naroda v Slovačiji, katerega je najmanj 3 milijone, in sicer 2½ milijona takih, ki bivajo v skupnih mestih, trgih in selih, ½ milijona pa takih, ki živijo bolj raztreseni, število tega naroda ni tedaj majhna peščica. Jezik njegov je českemu najbolj podoben; čeravno se slovstvo njegovo nikakor meriti ne more s českim, je jezik Slovačkov bogatejši besed, krepkejši v izrazih in se lepše glasi.

Zgodovina Slovačkov se more po pravici imenovati zgodovina trpljenja, ker nobena dežela ni toliko grozovitosti divjih narodov pretrpela, kakor Ogerska, prvotna domovina Slovačkov.

Pisatelj popisuje potem magjarski terorizem, pod katerim so se vršile volitve poslancev za deželni zbor leta 1865, 1869 in 1872. V vseh volilnih okrajih so Slovaki za poslance svoje si postavili najvredniše rodoljube; al padli so po groznih agitacijah magjarskih; podkupovali so volilce, obečali so jim zlate gore, črnili so najboljše domoljube Slovačke; žugali so volilcem z nezaslišanimi zvijačami; upijali so jih in pijane tirali na volišče itd. itd., to je bilo orožje, s katerim so si Magjari priborili zmago pri volitvah. *) „Minden áron megbuktatni“, to je, po naše potlačiti moramo na vsak način Slovačke, bilo je geslo magjaronsko o volilni borbi. Vkljub temu je veljal Slovakom vendar zmirom klic: „Ne udajmo se!“ V županijskih skupščinah v dveh svojih časnikih v „Narodnih novinah“ in „Slovenskih novinah“ neprenehoma kličejo vladi in nasprotnikom svojim: „dajte nam svobodo in ravnopravnost!“ Brez ravnopravnosti vseh narodov nikakor ne more biti in nikakor ne bode sreče za Ogersko.

Gledé na vero Slovačkov — nadaljuje pisatelj — jih je 6 desetín katoličanov, 3 desetine so protestantske vere, ena desetina pa je judov. Slovaki so pobožen narod, al veliko vraž imajo. Tako imenovani omikanci, ki so taki kakor naši liberalni brezverci, podkopujejo pa, kakor pri nas, tako tudi pri Slovačkih vdanost ljudstva do duhovščine. (Kon. prih.)

Politične stvari.

Kaj je bolje: ali da so poslanci naši v državnem zboru ali ne?

To vprašanje res čuda neutrudljivo obdelujejo nekateri časniki, posebno Dunajski „Vaterland“, ki bi

*) Blizo tako kakor Magjari na Ogerskem se vedejo nemčurji pri nas Slovencih.

raji danes ko jutri poslance federativne stranke zunaj zbornice videl.

Stvar je res važna in premisljiva vredna, zato naj jo tudi mi vzamemo v razpravo.

Vsaka reč ima dvojno stran, tako tudi ta.

Pravice narodov se ne dajo mahoma vzeti in če prav se kak narod podá sili ter ne vživa svojih pravic, jih vendar smé vsak hip nazaj terjati, ker v tem obziru krivica ne more postati pravica. Ako vsi poslanci opozicijske stranke vstopijo v državni zbor, kar lahko storé, kedar hočejo, s tem nikakor ne pripoznajo ustave. Res tudi tisti poslanci, ki so zdaj na Dunaji, niso nikdar izrekli, da s tem pripoznajo ustavo; pač pa so naravnost povedali, da so prišli v zbor podirati to ustavo. Pri vsaki priliki se ustavljajo naredbam na podlagi te vsiljene ustave, in ustavoverci sami pripoznajo, da imajo nasprotnike ustave med seboj v zboru. Podali se toraj niso nikdar. Zato bi pa lahko vsa opozicija vstopila v državni zbor s tem namenom in izrazkom, da bi ustavo rabila kot sredstvo za svoje cilje in tako ustavoverce potolkla z lastnim njihovim orožjem. Saj se tudi v boju včasih iztrga sovražniku meč iz rok ter se proti njemu samemu suče. In to bi se opoziciji še očitati ne moglo, češ, da rabi nepoštena sredstva za poštene namene. Državnopravna opozicija ima svet namen, namreč potezati se za veljavo naravne pravice, dane narodom od Boga samega, in one pozitivne, ki jim je zagotovljena po slovesnih pogodbah. Vprašanje je tedaj le, ali bi opozicija, če bi vsa vstopila v zbor, kaj izdatnega doseči mogla in ali bi se svojemu cilju kaj približala. Naj to vprašanje nekoliko pretresemo.

Ni dvomiti, da bi naše ustavne zmešnjave in homatije še nastale ne bile ali bi bile prav hitro poravnane, če bi bila koj s kraja že vsa državnapravna opozicija vstopila v državni zbor ali pa zopet vsa zunaj ostala. Ako bi bili vsi, t. j. Ogrji, Hrvatje in drugi za časa Schmerlinga prišli na Dunaj, bili bi imeli odločno večino in lahko zabranili Schmerlingovo in Lasserjevo centralistično naredbo. Ako bi bila pa nasprotno vsa opozicija takrat ogibala se državnega zbora, bi tista stranka, ki je pozneje dobila ustavo v dar, bila zgubila ves pogum in pokazalo bi se bilo brž, da s tako stranko vladati ni nikakor mogoče.

Pa niti to, niti ono se ni zgodilo; nekaj jih je prišlo na Dunaj, nekaj pa doma ostalo, tako da so bili razkosani. Potem se je zgodilo, kar je vsakemu znano, in razmere so se v prid centralistom naše polovice mnogo premenile. Zdaj ne veljá več, kar bi bilo veljalo prej, ko še Avstrija ni bila razdeljena; zdaj imajo ustavoverci svoj volilni red, po katerem so v večini, če bi tudi vsa opozicija vstopila. Le nekaj se sme še za gotovo reči, namreč: Ko bi bila vsa opozicija sedanjega državnega zbora doma ostala, bi bila ustavoverna stranka popolnem osamljena in bi ne imela poguma, kar meni nič tebi nič posamezne narode kontumacirati, to je, sklepati o njihovi osodi brez njih, in bi ne bila v stanu vladati le polovice cesarstva.

To se ni zgodilo, niso vsi doma ostali. Tisti, ki so prišli na Dunaj, res niso ničesar izdali, al škodovali so opoziciji že v tem obziru, ker so državnemu zboru podelili vsaj svit konstitucijske popolnosti, tako da zunaj, kjer Avstrijskih razmer ne poznajo, lahko rekó, da so v Dunajskem zboru zastopani vsi narodi Avstrijski, in da to, kar tam ustavoverska večina sklepa, sklepajo poslanci vseh strank, tedaj tudi opozicijske. Ustavoverska stranka svoj ugodni stan dobro vporablja, da bi se vtrdila tudi za slučaj, ako bi prišel drug sistem na vrsto. In ravno zdaj se je jelo agitirati za to, da bi vsa opozicija prišla na Dunaj, ter tako ustavovercem svetila!

Ne dá se tajiti, da niso v vseh opozicijskih deželah razmere take kakor na Českem. Ta kraljevina ima svojo lastno zgodovinsko stališče, svoje lastno pravo, katerega se Čehi po pravici nasproti Avstrijski monarhiji bolj trdno držé, kakor drugi narodi, ter hočejo postati samostalni. To jim je tudi mnogo lažje, ko drugim narodom, ker imajo politično zrelo ljudstvo za seboj, ki je že vajeno volilnih borb in se jih ne naveliča. Pri nas na Kranjskem ni taka; naše ljudstvo še politično ni nikakor skušeno in izobraženo, naveličalo bi se vednih volitev, češ: „čemu bomo zmiraj volili, ako poslanci naši ne gredo na Dunaj!“ Na ta način bi se ne brigalo za volitve, kolikor bi bilo treba, in nasprotnikom našim bi ne bilo težko zmagovati s svojimi privrženci, in tako bi slednjič dobili mi samo ustavoverce za poslance, ki bi radi na Dunaj hodili. Da bi bili mi tako po vsem na slabšem in bi po takih „poslancih“ še teh drobtin ne dobivali, katere dobivamo zdaj na priliko za podporo kmetijstva in obrtnijstva, — to tudi lahko vsak sprevidi, ki le ped daleč misli.

Kako je v tem obziru na Tirolskem, to je poslanec Greuter v „Vaterlandu“ natančno razložil. Tudi on je tega mnenja, kakor mi. Tirolci na Dunaji nič posebnega ne iščejo, kajti za domače potrebe imajo deželni odbor, ki deli podpore ubogim, zida norišnice, računi stroške odgonov itd.; več pa tudi od Dunaja ni pričakovati. Proti koncu piše Greuter: „Pri nas je mnogo rodoljubov, ki ne trobijo z drugimi vred v žalostni rog: „V državnem zboru se ne doseže nič, vse je zastoj“, — marveč ti bi nasprotno zelo obžalovali, če bi ravno v tem zboru se dalo količkaj doseči. Ne marajo, da bi ta sistem se prikupil ljudstvu. Čim več nasvetov stavi opzicija in čim več se jih zavrže, čim večkrat pravica potrka, pa jo odpodé, čim bolj propada javno blagostanje — tim boljši za pravico, za opozicijo. Kajti v нравnem redu svetá je postava, da si vsaka zmota sama vejo žaga, na kateri sedi. Zato se pa tisti, ki tako mislijo — in teh je veliko, lahko smejejo, kedar drugi njihove stranke se hudujejo: Kaj li dosežejo naši poslanci?! Čem manj, tim boljši, ker bo tem prej.....“

Čehi so skoncá prišli na Dunaj nadjaje se, da bodo prišli zastopniki vseh dežel, da bi vstrojili razmere drugače, kakor je bilo po februarški ustavi nameravano. Ko so izstopili, je bil enkrat, morda dvakrat pravi čas, da bi bili prišli in vjeli za se kako korist. Pa gotovo tudi to ni bilo. Da bi pa ravno zdaj zopet prišli, ne da bi imeli kako poroštvo dobrega vspeha, to bi bila grozna napaka, to spoznajo tudi mladčehi, dasiravno se z Dunajskimi liberalci sém ter tje radi pogledujejo.

Pripoznavati je, da utegne biti opozicijska stranka v stvaréh, ki se ne dotikajo državnopravnega vprašanja, sém ter tje siljena k tako imenovani politiki koristi; to velja zlasti za naše dežele. Kar se pa tiče splošnih zadev državnopravne opozicije, velja to-le: Za pripoznanje, vzdržanje in zavarovanje državne samostojnosti kraljevin in dežel v sedanjem državnem zboru ni prav nič doseči, če bi tudi vsa opozicija vstopila. Če bi pa izstopila vsa, bi se utegnili pripetiti to, kar se je že pripetilo.

Po volitvah.

„Zmaga je naša“ smemo vsklikniti, to je moralna zmaga. Ideja, ki se mora braniti s silo in lažjo, z goljufijo in sleparijo, mora na slabih nogah stati! Naši nasprotniki so obupali nad tem, da bi zamogli svojo misel s prepričevanjem vdomaćiti, prišli so za poslednje orožje, za silo in laž, in to je

znamenje, da gré njihova glorijska h koncu. Kajti ideje se ne borijo s polenom in ne s pestjo, ampak z moralnim prepričevanjem, in v tem sedijo naši nasprotniki že na suhem. Sila in laž pa ideje ne morete umoriti, ker je prva materialna in druga duševna; zgodovina nam iz vseh časov govori, da se zdrave ideje s silo niso dale vdušiti, nasprotno, bolj ko so trpele, bolj so se širile.

Liberalizem in germanizacija ste dve ideji, ki ste obe že tako na kant prišli, da se morate boriti s pomočjo sile in laži, in to je znamenje njenega propada. Naša dežela je nejevoljna nad temi volitvami, in mnogi, ki so bili do zdaj neutralni, gledajo zdaj z zaničevanjem na stranko, ki se hoče s takimi sredstvi vzdržati. Že tačas, ko so bili narodni uradniki prognani, je šel po Ljubljani le en glas, namreč da je to grdo nasilstvo; zdaj pa je vsa dežela ene misli, da nemškutarija, ki se poslužuje takih pomočkov, nima več pravice, vstevati se med poštene nazore. Kranjsko ljudstvo ni bilo nikdar navdušeno za nemškutarijo, od zdaj zanaprej se jej bo odločno nasproti vstavljalo!

Tista peščica zagrizenih nemčurjev, ki požira s hlastjo vsako besedo iz Bismarkovih ust, bo čedalje bolj osamljena ostala, in se bo vzdržala na površji le tako dolgo, dokler jo izvenslovenska moč podpira; brž ko to pomoč zgubi, se bo potopila v slovenskem morji! Naj bi si naši nemčurji vendar enkrat zapomnili, da naša dežela že po geografski legi in po vsej njenej naravi ni ugodna germanskemu življu, in da nad nami le zastoj svoje moči trosijo, če nas pogoltniti skušajo; posrečilo se jim bo tako malo, kakor na Laškem, kjer so toliko krvi prelili, in konečno vendar nič niso opravili in niti ene vasi niso ponemčili!

Drug dobiček, ki ga imamo po teh volitvah, je to, da se je narodna zavest tudi med trgovci in obrtniki bolj živo vzbudila, ki so poprej menj brigali se za politiko. Slovani so bolj poljedelski narod; le med Čehi in Slovenci je industrija že bolj z narodom zraščena; vsaj Kranjci imajo narodne obrtnike, kar je veliko vredno, ker ravno tuji obrtniki so v Šleziji in drugih krajih Slované ponemčili; če si vstvarimo domačo narodno industrijo, se nam Nemcev ni bati, da bi nas zadušili; zato se veselimo, da se je s temi volitvami narodna zavest med Kranjskimi obrtniki vzbudila in oživila; ona je seme za blagostanje slovenskega naroda; kajti mi smo edino pleme na slovanskem jugu, ki ima lastno, narodno obrtnijo, in našemu obrtu se bodo odprle vse jugoslovanske dežele. Tudi je Kranjec rojen trgovec, v previdnosti in kupčijski prebrisanosti je kos Nemcu in Lahu; pa naši narodni trgovci so le kmečki samouki; le viša izobraženost osigurila je dozdej tujcem prednost. Kedar ta zapreka mine, nismo v strahu za naše kupce, da bi jih prekosili. Za to z radostjo gledamo na zdravo zrno in jedro naših narodnih trgovcev, in upamo, da bo iz tega zrna drevo izrastlo, katero nam osvoji velik del južno evropske kupčije, in da si bomo še več priborili, kakor večino v Ljubljanski trgovinski zbornici. Dobro je toraj, da so nemčurji dregnili s temi volitvami naše trgovce tako grdo v rebra; bolj ko kedaj se bodo čutili Kranjce in Slovence, in kazali svojo narodnost prešérneje, ko prej.

Zdaj pa še nekaj v prevdarek!

Volitve bodo brž ko ne vkljub vsem nepostavnostim odobrene. *) Deželni zbor poslancev, ki prideta iz te zbornice, ne more potrditi. Na to se bo razpustil Kranjski deželni zbor. Treba je torej, da se že za časa pripravimo na volitve v deželni zbor, da kako mesto pridobimo, če mogoče! Pozor in delati!

*) Da, da, so že, kakor berete v zadnjem listu „Novic.“